

Täysistunto

Tiistai 16.6.2015 klo 14.04—17.16

7. Lepäämään hyväksytty lakiehdotus laiksi Suomen perustuslain 25 §:n muuttamisesta (HE 55/2014 vp)

Lepäämään hyväksytty lakiehdotus LJL 1/2015 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Maria Lohela: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu

14.33 **Eeva-Maria Maijala kesk:** Arvoisa puhemies! Esitetty perustuslain muutos vaalipiirimäärien suhteen tulee hylätä.

Olen aiemminkin vastustanut liian suurten vaalipiirien synnyttämistä ja kannattanut nykyisen äänestystavan säilyttämistä riippumatta siitä, onko oma puolueeni ollut hallituksessa vai oppositiossa. Vaalitapa on demokratiassa niin suuri asia, ettei siitä tule päättää kulloistenkinkin poliittisten voimasuhteiden mukaan, vaan ainoastaan erittäin laajan yhteisymmärryksen pohjalta useamman vuoden aikana.

Kataisen hallituksen alkuperäinen tavoite oli laskea vaalipiirien määrä, minimimäärä, siis kuuteen. Jos tällainen muutos olisi hyväksytty, olisi eduskunnan yksinkertaisella enemmistöllä voitu sitten koko maa jakaa kuuteen jättiläisvaalipiiriin. Tästä tavoitteesta luovuttiin ja päädyttiin esittämään vaalipiirimäärä välille 9—12, sekin muuten ilman laajaa hyväksyntää. Ennen viime kevään vaaleja maaliskuun 9. päivänä perustuslakivaliokunnan tuolloinen puheenjohtaja Johannes Koskinen myönsi puheenvuorossaan, että kompromissimalli rajoilla 9—13 tai 9—14 olisi voinut tulla helpommin hyväksytyksi kuin hallituksen esittämä. Tuolloisen hallituksen esittämä ylärajahan on nyt voimassa oleva alaraja. Esimerkiksi Uudenmaan suuren vaalipiirin jakaminen merkitsisi sitä, että joku toinen vaalipiiri olisi samalla ollut pakko yhdistää.

Olen ennenkin kertonut oman vaalipiirini Lapin välimatkoista. Kun vaalikiertueella tai vaalien välillä haluan tavata väkeä ympäri vaalipiiriäni, tulee kotoani matkaa meno-paluu- na esimerkiksi Utsjoen Nuorgamille 970 kilometriä ja ajomatkaa Enontekiön Kilpisjärvelle 952 kilometriä, enkä asu edes vaalipiirini etelärajassa. Samalla tavalla tulevat erittäin pitkät matkat myöskin Kemiin, Simoon, Pelloon, eri puolille Lappia. Molemmissa paikoissa ja kaikissa näissä olen muuten käynyt tilaisuuksia silti järjestämässä mahdollisimman usein, vähintään kerran vuodessa. Ajan vuosittain turhankin paljon. Ajan poliittiseen työhön liittyen kymmeniätuhansia kilometrejä Lapissa. En toivo tosiaankaan, että yhä useampi kansanedustaja joutuu samaan tilanteeseen ja käyttämään huomattavan osan työajastansa tien päällä olemiseen. Tärkeintä olisi saada kohdata äänestäjiä ja tuntee kunnolla koko vaalipiiri.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2015 vp

Maakuntien edustajan on tunnettava alueensa olosuhteet. Toimiva yhteiskuntajärjestys edellyttää, että ihmiset voivat luottaa edustajiensa asiantuntemukseen heidän kotiseutunsa tilanteesta ja tapahtumista. Vaalipiirien maantieteellisen koon kasvattaminen ei tätä edistä.

Eduskunnan alkutaipaleella oli muuten pohjoisimman Lapin olosuhteille erityinen tilanne. Silloin haluttiin muuten varmistaa se, että synnyinkotikuntani Sodankylä ja eräät muut kaikkein pohjoisimmat Suomen kunnat muodostivat oman vaalipiirinsä, josta valittiin vain yksi kansanedustaja. Tästä luovuttiin vasta 1930-luvun lopulla, jolloin kulkuyhteyksien Lapissa katsottiin parantuneen niin hyvin, että voitiin tehdä yksi Lapin vaalipiiri. Alueen tuntemus ja edustuksellisuus oli tärkeintä. Sen pitäisi olla nyttienkin tärkeätä.

Ymmärrän hyvin sen huolen, jota esimerkiksi kristillisdemokraatit ovat kantaneet. Jos pienpuolueella on tasainen kannatus ympäri maata muttei kovin suuri kannatus missään, niin se on vaarassa jäädä hyvin aliedustetuksi tai jopa pudota kokonaan. Tasauspaikkajärjestelmä voisi tuoda ratkaisua tähän ongelmaan. Toisaalta meidän järjestelmäämme ajatus kansanedustajasta, joka ei edusta mitään yksittäistä vaalipiiriä, voisi tuntua aika vieraalta, joten en kannata sitä.

Perussuomalaisten nousu 12 vuodessa yhden kansanedustajan puolueesta eduskunnan toiseksi suurimmaksi puolueeksi osoittaa senkin, että kyllä pienikin puolue voi kasvaa ja läpi tullaan, jos vain kannatusta riittää.

Kansainvälisestäikin verrattuna poliittinen järjestelmämme on vakaa ja vaalitapamme on säilynyt pääosin samanlaisena koko eduskunnan historian ajan. Jatketaan nykyisellä tavalla.

14.39 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Ajattelin minäkin sanaiseen arkkuuni hiukan avauksia tehdä. Nimittäin kyllä tämä esitys monella tavalla on hyvin problemaattinen. Jos me ajattelemme, että parannamme suhteellisuutta sillä, että menetämme alueellista edustuksellisuutta, niin silloin me olemme kyllä aika ison ongelman äärellä — sen jälkeen, kun toista ongelmaa olemme parantaneet. Itse uskon, että vaalipiiriuudistuksella pitää tavoitella myöskin alueellista edustavuutta, ja vaikka tämä esitys kiistatta parantaa suhteellisuutta, niin se samalla heikentää merkittävästi toteutuessaan instrumenttina sitten käytännön politiikan päätöksissä myöskin alueellista edustuksellisuutta.

Uskon, että kun nykyisessä vaalitivassa suhteellinen vaalitapa ja alueellinen edustavuus ovat taanneet tällä vaalipiirijaolla kuitenkin kompromissin, niin tällä uudella tavalla tehtäessä on pelättävissä, että erityisesti suurissa tulevista vaalipiireissä äänestysaktiivisuus voi laskea siitä syystä, että alueellinen edustavuus merkittävästi vaarantuu. Ehdokkaat saatetaan asettaa vain suurista kaupungeista, ja heidän tunnettavuutensa vaalipiirin toisilla laidoilla on entistä heikompi. Myöskin ihmisten osallisuuden kokeminen ja sitä kautta äänestämään lähteminen on yksi tärkeä asia, joka on syytä huomioida. Kyllä eduskunnan pitää olla mahdollisimman edustava, ja siltä osin kansalaisten ja poliittisten päättäjien läheisyys on yhtä tärkeää kuin keskustelu suhteellisuudesta.

Eittämättä tämä kysymys on tärkeä myös Satakunnan näkökulmasta, jonka edustajana täällä eduskunnassa toimin. Siksi halusin käyttää tämän puheenvuoron satakuntalaisten edustajana täällä: kuinka isosta vaalipiiristä me voimme puhua, jotta satakuntalaiset voivat vielä kokea, (Puhemies koputtaa) että alueellinen edustavuus toteutuu? Ja siksi tässä esityksessä on ongelmia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2015 vp

14.41 **Tapani Tölli kesk:** Arvoisa puhemies! Tässä on kysymyksessä perustuslain muutos, jossa muutettaisiin vaalipiirien lukumäärää perustuslaissa niin, että nykyinen vaalipiirien vähimmäismäärä muuttuisi enimmäismääräksi eli alaraja muuttuisi ylärajaksi. Se on aika merkittävä muutos.

Tämän asian tausta on Jyrki Kataisen hallitusohjelmassa, johon kirjattiin monivaiheisten neuvotteluiden jälkeen koruttomasti näin: "Sitoudutaan perustuslain muutokseen siten, että vaalipiirien enimmäismääräksi Manner-Suomessa kirjataan 6—12." Tämä on varsin erikoinen kirjaus, että todetaan yksiselitteisesti, ilman valmistelua, että sitoudutaan perustuslain muutokseen, näin merkittävään muutokseen. No, tämän kirjauksen pohjalta oikeusministeriö sitten asetti parlamentaarisen työryhmän valmistelemaan tätä lakiesitystä. Tämä työ oli aika mielenkiintoista, kun tehtävänä oli lähtökohtaisesti hallitusohjelman kirjauksen toteuttaminen. Tässähän toteutui jo se klassiseksi tullut entisen ministerin toteamus, että minä teen nyt päätöksen, keksi sinä perustelut. Eli työryhmän tehtäväksi tuli keksiä perustelut, ja liikkumavaraa oli siten vähän, mutta työryhmä kuitenkin päätyi siihen, että ehdotus on 9—12, eli tuli pientä lievennystä.

Perustuslain muutos on aina suuri asia. Sitä ei pidä tehdä hetken mielijohteesta. Esimerkiksi valtiosääntöoikeuden arvostettu asiantuntija, professori Mikael Hidén, on todennut: "Eduskuntavaalien järjestelmä on koko kansanvaltaisen valtiojärjestelmän kannalta niin keskeinen asia, että sen merkittävien muutosten pitäisi oikeastaan olla mahdollisia vain laajan ja pitkäjänteisen konsensuksen pohjalta. Oleellisia muutoksia ei edes periaatteessa kuuluisi pitää yksittäisen hallituskoalition oman hallitusohjelmansa pohjalta eduskunnassa läpi ajettavissa olevina asioina." Näin kuitenkin on yritetty tehdä, mutta tätä nyt on peilattava myös monia muita asioita vasten. Viime vaalikaudellahan muutettiin vaalipiirien lukumäärää 14:stä 12:een yhdistämällä Kymen vaalipiiri ja Etelä-Savon vaalipiiri uudeksi Kaakkois-Suomen vaalipiiriksi sekä Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan vaalipiirit uudeksi Savo-Karjalan vaalipiiriksi. Tämä uudistus runnottiin läpi ottamatta juurikaan huomioon niiden tahojen lausuntoja, joita uudistus on koskenut. (Perussuomalaisten ryhmästä: Näin tapahtui!)

Perustuslakivaliokunta on todennut perustuslain muutoksesta näin: "Perustuslain muutoshankkeisiin ei pidä ryhtyä päivänpoliittisten tilannenäkymien perusteella eikä muutoinakaan niin, että hankkeet olisivat omiaan heikentämään valtiosäännön perusratkaisujen vakautta tai perustuslain asemaa valtio- ja oikeusjärjestyksen perustana. On toisaalta pidettävä huolta siitä, että perustuslaki antaa oikean kuvan valtiollisen vallankäytön järjestelmästä ja yksilön oikeusaseman perusteista. Perustuslain mahdollisia muutostarpeita tulee arvioida huolellisesti ja välttämättömiksi arvioidut muutokset tehdä perusteellisen valmistelun sekä siihen liittyvän laajapohjaisen keskustelun ja yhteisymmärryksen pohjalta." Tämä valmistelu ei ole tapahtunut näin. Hallitusohjelmaneuvottelujen yhteydessä tehty poliittinen arviointi ei täytä perustuslain muuttamiselle asetettuja vaatimuksia perustuslain sisällöllisten muutosten perusteellisesta ja huolellisesta arvioinnista. Vaalijärjestelmän valtiosäännössä säädettyihin perusteisiin kajoamisen tulisi perustua laajaan poliittiseen yhteisymmärrykseen, ja siksi tämä asia pitää harkita kokonaan uudelleen.

Arvoisa puhemies! Vaalijärjestelmämme rakentuu kahdelle keskeiselle periaatteelle: suhteelliselle vaalitavalle ja alueelliselle edustavuudelle, joka turvataan vaalipiiriäolla. Vaalipiirien vähentäminen kiistämättä parantaa suhteellisuutta, mutta alueellista edustavuutta se heikentää. Kun alueellisen edustavuuden näkökulma olisi tässä nyt sivuutettu,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2015 vp

lopputulos ei ole kestävä. Nykyisen alarajan määrittely uudeksi ylärajaksi ei ole perusteltua. Tästä syystä tätä esitystä ei tule hyväksyä.

14.47 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä olevan perustuslain lepäämään jääneen muutosesityksen kohdalla on useita ongelmia, joita keskustelussa onkin jo tuotu esille. Pidän erittäin tärkeänä sitä, etteivät vaalipiirien koot saa kasvaa kohtuuttomasti. On äärettömän tärkeää, että alueellinen edustavuus meidän eduskunnassa säilyy mahdollisimman hyvänä, sillä jos vaalipiirit muuttuvat hyvin suuriksi, epämääräisiksi yksiköiksi, se on omiaan vieraannuttamaan ihmisiä politiikasta, se on omiaan vähentämään äänestysaktiivisuutta.

Niin ikään jo tällä hetkellä meidän vaalijärjestelmässämme on ongelmana nähtävä se, että vaalikampanjoiden hinnat ovat paikka paikoin nousseet aika suuriksi, ja jo tämä käytännössä nostaa kynnystä siihen, ketkä lähtevät mukaan politiikkaan, ketkä lähtevät pyrkimään eduskuntaan.

Niin ikään, aivan kuten edustaja Tölli, perustuslakivaliokunnan varapuheenjohtaja, tuossa hyvin toi esille, on erittäin erikoista, että tällaisia demokraattisen oikeusvaltion kivijalka-asioita on yritetty muuttaa satunnaisella enemmistöhallituksella käymättä läpi todellista koko poliittista kenttää koskevaa keskustelua.

Arvoisa puhemies! Näyttää selkeältä, että kun me perustuslakivaliokunnassa tätä asiaa käsittelemme, niin tämä perustuslain muutosesitys tullaan hylkäämään. Ymmärrän sen kritiikin, mitä esitetään meidän vaalijärjestelmämme suhteellisuuden ja niiden ongelmien osalta, mitä nykyjärjestelmässä on. Heitänkin ilmoille jo aikaisemmin pohdittu esityksen siitä, että vaikkapa tasauspaikkajärjestelmä tulisi, tai ehkä pitäisi harkita jopa osittaista listavaalia tämän puolueiden välisen suhteellisuuden parantamiseksi.

14.49 Kimmo Kivelä ps (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Todellakin siitä on kysymys, että toteutuisi alueellinen edustavuus ja kaikki nämä kysymykset, alueellinen edustavuus ja tasapuolisuus. Tikulla silmään sitä, joka menneitä muistelee, mutta nämä kummatkin asiat olisivat toteutuneet, mikäli olisi edellisen eduskunnan aikana hyväksytty se muutos, jota 2007 valittu eduskunta hyväksyi loppumetreillään. Siinä olisi toteutunut sekä suhteellisuus että alueellinen edustavuus. Tasauspaikkajärjestelmä olisi tuonut nämä molemmat asiat. On todella niin, että äänestäjien valinnanvara vähenee. Mahdollisuudet käydä kampanjointia ovat vain harvoilla, kun kampanjointi tulee entistä kalliimmaksi. Esimerkiksi tuolla meidän vaalipiirissämme (Puhemies: Aika on täynnä!) ehdokkaiden määrä vähenei lähes puolella.

14.50 Eeva-Maria Maijala kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Kivelä toi esille tasauspaikkajärjestelmän. On hyvä, että viime vaalikaudella siitä luovuttiin, sillä tasauspaikkajärjestelmä olisi edellisissä vaaleissa reilu neljä vuotta sitten tehnyt sen, että Lapista olisi tullut valituksi kristillisdemokraattien edustaja, joka sai Lapista vain 500 ääntä. Onko tämä todellisuudessa demokratiaa? Todellisuudessa on hyvä, että Lapista tuli sellaisia edustajia valituksi, jotka edustavat laajemmin lappilaista näkökulmaa ja voivat toimia kyseisen alueen edustajina.

14.51 Kimmo Kivelä ps (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kuitenkin on muistettava, että tasauspaikkajärjestelmä mahdollistaisi sen, että uudet poliittiset liikkeet, jotka

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2015 vp

jäävät tämän suhteellisuuden ulkopuolelle muissa ratkaisuihin, tulisivat kannatuksensa mukaan edustetuiksi valtiopäiville ja sillä tavoin kansan vaalitahto tulisi toteutumaan paremmin.

On totta, niin kuin edustaja Maijala ensimmäisessä puheenvuorossaan totesi, että tämä olisi uusi tilanne, että tällainen edustaja ei edustaisi varsinaisesti mitään vaalipiiriä, mutta sitä aatesuuntaa hän edustaisi, minkä ehdokkaana hän on ollut.

14.52 Peter Östman kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Maijala nosti tuossa yhden esimerkin. Haluan nostaa toisen esimerkin, joka avaa tätä näkökulmaa. Nykyvaalijärjestelmässä, kun katsotaan viime eduskuntavaaleja, keskustapuolueelle yksi paikka maksoi keskimäärin 12 800 ääntä, perussuomalaisille 13 700, kokoomukselle 14 600, SDP:lle yksi paikka maksoi 14 400 ääntä, vihreille 16 800, vasemmistoliitolle 17 600, kristillisdemokraateille 21 000 ääntä. Edustaako tämä sitten suhteellisuutta tämä nykyinen vaalijärjestelmä, kysyn vain.

14.53 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olin itse mukana tuossa parlamentaarisisessa työryhmässä, joka Lauri Tarastin johdolla vuosina 2007—2009 pohti vaalijärjestelmää. Siellä todellakin tämä tasauspaikkajärjestelmä tuli esille ja se tuotiin tänne eduskuntaan. Tämähän olisi ollut järjestelmä, jossa edustaja olisi edustanut edelleenkin vaalipiiriään. Täällä edustaja Maijalalla oli väärä käsitys, ettei hän edusta vaalipiiriä. Hän olisi edelleenkin edustanut vaalipiiriä, ja tämä olisi myöskin antanut juuri oikean kannatuksen mukaisen lukumäärän kansanedustajia.

Kuinka oikeudenmukaisena voidaan pitää sellaista vaalijärjestelmää, joka viime kaudella esimerkiksi kristillisdemokraateille toi 6 edustajaa, kun meillä kannatuksen perusteella olisi pitänyt olla 8 edustajaa? On tietenkin selvää, että suurissa puolueissa ei ole halua muuttaa tätä järjestelmää, joka tuo heille ylimääräisiä ikään kuin lisäekstrapaikkoja, jotka eivät heille edes kuulu.

Siinä mielessä täytyy sanoa, että annan tunnustusta edustaja Kivelälle, joka täällä on puolustanut tätä ja kyseenalaistanut, minkä takia meillä tälläkin hetkellä on tällainen epäoikeudenmukainen vaalijärjestelmä käytössä.

14.54 Kimmo Kivelä ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Nimenomaan tästä on kysymys, että toteutuisivat kummatkin asiat, suhteellisuus ja alueellisuus. Toteutuu valitettavasti vain toinen. Mutta samaan hengenvetoon on sanottava, että vaaliliitot myös vääristävät tilannetta. Mennään vielä historiaan: vuonna 1975 vaaleissa Kristillinen Liitto sai 10 kansanedustajaa, sai vähemmän ääniä kuin SMP ja SMP sai 2 edustajaa.

Kyllä nämä äärimmäisen vaikeita kysymyksiä ovat, mutta pitäisi päästä järjestelmään, jossa aidosti ja oikein sekä suhteellisuus että alueellisuus toteutuisivat.

14.55 Markku Rossi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Silloin, kun puolueet järjestelivät vaalipiirejä, kyllä siinä aina on varmaan se suunnitelmallisuuden maku mukana, teki sitä sitten kuka tahansa. Sen vuoksi koen kyllä vielä tärkeämpänä kuin tämän puolueiden välisen demokratiankin hahmottamisen sen, miten ne vaalipiirit istuvat sille alueelle. Elikkä kun tulevaisuutta ajatellaan, niin kyllähän vaalipiirin tulisi olla sen kokoinen kuin muukin hallintoalue on, ja maakunnat tietyllä lailla edustavat sitä parhaimmalla tavalla, jolloin on maakunta ja on vaalipiiri ja siihen liittyvä valtion aluehallinto mahdol-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2015 vp

lisimman yhdenmukaisesti siihen alueeseen istuen. Tällöin ne intressit, jotka kohdistuvat alueille, toteutuvat kaikkein parhaiten, ja se myös motivoi ihmisiä äänestämään, koska he näkevät, että tällä on jotain merkitystä sen oman maakunnan, oman alueen kehittämiseksi. Tässä mielessä kyllä näihin vaalipiiriuudistuksiin pitäisi suhtautua äärimaltillisesti ja katsoa nimenomaan, kuinka ne istuvat tämän kokonaisuuden kannalta yhteen.

14.56 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta nyt ollaan tosi suuren luokan kysymyksen äärellä juuri siinä, miten toteutuu sekä suhteellisuus että alueellinen edustavuus, ja siksi tämä on tärkeä asia. Siitä minä puhuin, kun puhuin kuitenkin niin sanotun suuren puolueen edustajana. Minusta tämä on tärkeä kysymys myöskin jokaiselle maakunnan edustajalle tässä salissa, miten toteutuu sekä suhteellisuus että edustuksellisuus.

Nyt totean vielä, että ei kannata vähätellä tätä parlamentaarisuuden merkitystä. En ottanut sitä omassa puheenvuorossani esiin äsken, mutta pidän sitä kohtuullisena, että tätä parlamentaarista perinnettä jatkettaisiin. Ja se ei ollut edeltävä hallitus, joka tämän perinteen rikkoi, vaan se oli puoluesihteerin Jarmo Korhonen aikoinaan, joka veti tätä työtä, jossa sitten ei kunnioitettukaan parlamentaarista sopimisen periaatetta. Siksi minusta on tärkeää, kun tätä koko kysymystä vielä arvioidaan eduskunnassa, muistaa, että näitä isoja uudistuksia pitäisi tehdä parlamentariselta pohjalta.

14.57 Outi Mäkelä kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä nyt puhutaan siitä, onko tässä kyse suhteellisuudesta vai alueellisuudesta. Mielestäni tässä on nyt kyse demokratiasta. Suomi on tunnettu maana, missä on vahva puoluejärjestelmä, missä myös pienillä puolueilla on mahdollisuus toimia. Tässä nimenomaan toivon, että kunnioitetaan tätä maan perinnettä ja mentäisiin siihen suuntaan, että demokratia toteutuu Suomessa paremmin. Itse olen sillä kannalla, että tämä laki, jota edellisellä kaudella ryhdyttiin valmistelemaan, olisi hyvä saada tällä kaudella eteenpäin. Nyt vaikuttaa kyllä pahasti siltä, että tämä hyvä työ on torppautumassa tällä kaudella.

14.58 Kristiina Salonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me taidamme jokin aika olla monella tapaa jäävi käymään tätä keskustelua asiasta. Olimme sitten pienen puolueen tai suuren puolueen edustajia, katsomme varmaan asiaa vähän eri näkökulmasta, mutta myöskin sen mukaan, miltä alueelta ja seudulta tulemme eli tulemmeko suuresta vaalipiiristä vai pienestä vaalipiiristä, näkökulmamme ovat hyvin erilaisia. Keskeistähän tässä on huomioida se, että me kaikki tarvitsemme ja ennen kaikkea demokratia tarvitsee niin sanotun kaksoisedustavuuden eli sekä puolueen että alueellisen edustavuuden, ja sitä pitää ennen kaikkea vaalia, ei pelkästään puolueen edustavuutta.

Minusta tätä esitystä ei pidä hyväksyä. Esimerkiksi Satakunnan osalta tämä tulisi merkittävästi heikentämään alueellista edustavuutta, ja katson, että demokratian toteutumisen kannalta on tärkeää erityisesti saada molemmat, (Puhemies koputtaa) alueellinen ja puolueen edustavuus.

Puhemies Maria Lohela: Puhujalistaan.

14.59 Anna Kontula vas: Arvoisa rouva puhemies! Kuten tästä keskustelusta on käynyt jo ilmi, Töllin kritiikki siitä, että yllättävästi ja arvaamatta olisi hallitusohjelmaan neljä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2015 vp

vuotta sitten ilmestynyt vaalipiirisuunnitelmia, ei pidä paikkaansa. Kyllä näitä asioita on veivattu minun muistini mukaan ainakin 70-luvulta lähtien, ehkä jo ennen sitä erilaisissa kokoonpanoissa, erilaisilla ehdotuksilla, erilaisilla lopputuloksilla.

Minusta oleellista tässä keskustelussa olisi nyt muistaa, että me puhumme vaalipiirihaarukasta, ei yksittäisistä vaalipiireistä. Kyse ei nyt ole Lapin vaalipiiristä, ei Uudenmaan vaalipiiristä eikä Satakunnan vaalipiiristä, vaan siitä, mikä enimmäis- ja vähimmäismäärä vaalipiirejä meillä perustuslain mukaan voi olla.

No, mikä tässä sitten on keskeistä? Keskeistä on, että alaraja turvaa alueellisen edustavuuden. Keskeistä on, että yläraja turvaa ideologisen edustavuuden. Lisäksi on tärkeää, että haarukka on riittävän laaja, jotta perustuslakia ei tarvitse muuttaa aina silloin, kun on tarvis yksittäisiin vaalipiirimuutoksiin.

Mitä muita ehtoja sitten on olemassa? No se, että olisi toivottavaa, että vaalipiirit noin yleensä ottaen olisivat suurin piirtein samankokoisia ja että erot vaalipiirien välillä eivät kasvaisi mahdottoman isoiksi. Sen sijaan päteviä argumentoinnin ehtoja ei ole esimerkiksi se, mikä on kansanedustajan työnkuva tai kuinka kallista kampanjointi on. Ei myöskään ole millään lailla realismia vedota siihen, että järjestelmä on aina ollut näin, se on ollut hyvä näin ja sen tulisi aina olla näin, tilanteessa, jossa me tiedämme, että viimeisen sadan vuoden aikana, kun järjestelmä on pysynyt aika muuttumattomana, demografiset muutokset ovat olleet valtavia ja myös meidän logistiikkamme, ihmisten elämäntapa, on kokenut käytännössä vallankumouksen.

No, mikä tässä tilanteessa olisi sitten hyvä haarukka? Minun nähdäkseni sekä nyt voimassa oleva haarukka että sitten esitetty uusi haarukka täyttävät ne perusehdot, jotka perustuslain vaalipiirihaarukalta noin yleensä ottaen edellytetään. Kummankin kanssa voidaan elää. Minulla ei sen paremmin henkilökohtaisesti kuin niiden argumenttien pohjalta, joihin olen tutustunut, ole erityistä syytä puoltaa toista ylitse toisen. Oleellista olisi, että me pystymme käymään sen keskustelun erillään siitä keskustelusta, meneekö nyt minun paikani siinä minun nimenomaisessa vaalipiirissäni, jos me teemme tällaisen muutoksen, ja puhua rationaalisesti siitä, mistä perustuslain kohdalla on kysymys.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Äsken kävimme jo aika reippaan debatin. Ajatus on, että otetaan nyt muutama puheenvuoro perä perään ja sen jälkeen katsotaan seuraavan debatin ainekset.

15.03 Outi Mäkelä kok: Arvoisa puhemies! Edustaja Kontulan näkemykseen on helppo yhtyä. Tätä uudistusta todellakin yritetään, jotta demokratia toteutuisi vaaleissa nykyistä paremmin. Tässä ei ole syytä tässä yhteydessä jumittua siihen, onko kyse välttämättä Lapin vaalipiiristä vai Satakunnan vaalipiiristä vai mistä vaalipiiristä, vaan nyt on kyse periaatteista.

Tavoitehan on siis tämän piilevän äänikynnyksen laskeminen. Periaate on yleisestikin Suomessa ollut, että ihmisen äänen täytyy olla samanarvoinen riippumatta siitä, missä se annetaan. Tässä mielessä hieman hämmästelen esimerkiksi edustaja Maijalaa, joka näkee, että Lapissa, jossa on ilmeisesti Suomen korkein äänikynnys, demokratia todellisuudessa toteutuisi nykymallilla. Tämä vaalipiirien yhdistäminen tulevaisuudessa tasaisi näitä vaalipiirien väestömäärien eroja toisiinsa ja toisi lisää demokratiaa. Tämä esitys, joka nyt on pöydällä, säilyttää nykyisen vaalijärjestelmän olennaiset piirteet, mikä on erona siihen esitykseen, johon täällä on aikaisemmin viitattu, joka tässä välissä oli.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2015 vp

12 vaalipiiriä on maksimi, joka on sama kuin nykyinen vaalipiirien lukumäärä. Tämä siis huomioon ottaen sen, että Ahvenanmaa muodostaa oman vaalipiirinsä.

Toki ymmärrän hyvin senkin näkökulman, jota tässä on otettu esiin, että vaalityö on kallista ja näitä alueellisia muutoksia on vaikea tehdä, ja toisaalta, että alueellinen edustus on myöskin tärkeää. Eritoten uusmaalaisena olen kokenut myös ehdokkaana tämän, että alueen edustaminen ja vaalityö on todellakin haasteellista, mutta ottamatta kantaa sen enempää siihen mielestäni tätä asiaa olisi hyvä edistää tällä tavoin.

15.05 Sari Essayah kd: Puhemies! Vaalipiiriudistukseen liittyvä perustuslain muutos vaalipiirien lukumäärän muutoksesta on kannatettava. Voisi sanoa, että mikä tahansa vaalipiirimuutos, joka muuttaa ennen vuotta 2011 ollutta epäoikeudenmukaista tilannetta, on ehdottomasti kannatettava. Täällä on kuultu huolestuneita puheenvuoroja erityisesti keskustan mutta myöskin sosialidemokraattien suusta, jotka ovat jo tässä vaiheessa tätä uudistusta kumoamassa. Ilmeisesti he haluavat, että betonoidaan sitten tämä entinen epäoikeudenmukainen vaalitapa.

Täällä edustaja Kontula osui kyllä asian ytimeen, kun hän toi hyvin selkeästi esille sen, että tässä ei pidä nyt todellakaan ajatella edustajakohtaisesti ja oman vaalipiirin kannalta tai puhumattakaan siitä, että mietitään ajettuja ajokilometrejä tai vaalityöhön käytettyjä euroja, vaan on nähtävä, että tässä on kysymys suuresta perustuslain uudistuksesta, jotta tämä suhteellisuus ja myöskin sitten alueellinen tasa-arvo saadaan toteutettua. Pienten väkimäärien vaalipiireissähän tämä tilanne vääristyy kaikkein eniten, Pohjois-Karjala esimerkkinä, jossa 16,5 prosenttia oli tuo piilevä äänikynnys, tai entä ne vaalipiirit, joissa on mahdollisuus saada kuusi kansanedustajaa? Lähtökohtaisesti, ideologisesti jo suljetaan puolueita ja katsotaan, että kaikilla puolueilla ei ole edes mahdollisuus tuosta vaalipiiristä tulla valituiksi. Sen tähden toivon, että kun tätä uudistusta nyt viedään maaliin, niin todellakin mietittäisiin vähän pidemmälle, ei omalta kohdalta, ei sen oman vaalipiirin kohdalta, vaan nähtäisiin, kuinka tärkeä tämä on, jotta kansalaisten tasa-arvo toteutuu, jossa ihan oikeasti jokaisen suomalaisen äänellä olisi sama painoarvo.

15.07 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Vaalipiiriudistus on ollut pitkä prosessi. 2000-luvulla on istunut kaksi parlamentaarista ryhmää miettimässä, miten se pitäisi tehdä, ja jo ennen sitä asiaa on fundeerattu useaan kertaan. Mistään äkillisestä, viime hallituskauden valtasuhteista nousseesta asiasta ei siis ole kyse.

Sen jälkeen kun vaalipiirit luotiin, on muuttoliikkeen myötä tullut suuria muutoksia vaalipiirien edustajamäärään. Se on johtanut siihen, että äänikynnykset pienissä vaalipiireissä ovat nousseet kohtuuttoman korkeiksi. Esimerkiksi kuuden edustajan vaalipiirissä äänikynnys on ollut jopa 15 prosentin luokkaa. Se on tarkoittanut sitä, että äänestäjät ovat joutuneet taktikoimaan. He eivät ole voineet äänestää ketä ovat halunneet, jos uhkana on ollut äänen meneminen hukkaan.

Olen itse tehnyt vaalikampanjaa pienessä ja suuremmassa vaalipiirissä. Ero vaalikentällä on erittäin merkittävä. Äänestäjä ei halua antaa ääntään sellaiselle puolueelle, jonka läpimenomahdollisuudet ovat olemattomat, vaan siinä tapauksessa he valitsevat vasta toiseksi tai kolmanneksi parhaan vaihtoehdon, vaikka se ei ole heidän oman ideologiansa mukainen.

Viime vaalikaudella näihin vaaleihin tehtiin vaalipiirien yhdistämistä. Pohjois-Karjala ja Pohjois-Savo yhdistettiin, samoin Etelä-Savo ja Kymi. Tämän ansiosta Itä-Suomessa ää-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2015 vp

nikynnys laski kohtuulliselle tasolle, Savo-Karjalassa vajaaseen 6 prosenttiin. Yhdistämiseen liittyy yleisiä pelkoja, niitä samoja, mitä tässäkin salissa nyt on kuultu: pelkoa siitä, että pienempien maakuntien edustajien osuus heikkenee, edustajat tulevat jatkossa vain suurista kaupungeista ja vaalikampanjoiden kustannukset nousevat merkittävästi. Nyt, kun vaalit uusilla vaalipiireillä on tehty, voidaan todeta, että nämä uhat eivät toteutuneet. Edustajia on entiseen tapaan molemmista maakunnista kattavasti, edustajien alueellinen edustavuus on parempi vaalipiirin sisällä, ja vaalikampanjan kulut eivät karanneet käsistä. Esimerkiksi Savo-Karjalan vaalipiiristä läpi menneiden kampanjakulujen haarukka ennakkoilmoitusten perusteella on 13 000—50 000 euroa, kun neljä vuotta sitten Pohjois-Karjalan vaalipiirissä läpi menneillä kampanjat olivat paljon suurempia. Pienin budjetti oli luokkaa 15 000 euroa, ja kolmella läpi menneistä kampanjakulut olivat yli 60 000, joista kahdella jopa yli 70 000 euroa.

Etenkin Satakunnassa äänikynnys on kohonnut enemmän kuin on kohtuullista, ja varmasti yhdistäminen siellä on järkevää. Myös Lapin vaalipiirissä äänikynnys on kohtuuton. Alueen laajuuden kannalta yhdistäminen siellä ei ehkä kuitenkaan ole paras keino. Selvää kuitenkin on, että vaalijärjestelmä kaipaa edelleen uudistamista. Nyt kansalaisten ääni ei ole yhtä arvokas eri puolilla maata. Voi olla, että vaalijärjestelmää uudistettaessa vaalipiirien yhdistäminen ei ole paras keino, mutta se on yksi mahdollinen keino, eikä sitä pidä sulkea pois, etenkin kun myöskään vaihtoehtoista mallia, tasauspaikkajärjestelmää, ei ole oltu täällä valmiita edistämään, kun se on ollut ehdolla. Tämän vuoksi esitetty perustuslakimuutos pitää tehdä. Se antaa väljyyttä ja mahdollisuuksia miettiä, miten vaalijärjestelmää uudistetaan ilman, että se edes pakottaa mihinkään.

15.11 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! On pakko sanoa, että jos jossakin nyt toivoni lepää, niin siinä, että perussuomalaisten ja keskustapuolueen, hallituspuolueiden, kansanedustajien ääni kuuluu niin, että tämä otetaan uudelleen vakavasti harkintaan. Demokratia on käsite, jota ei voi vain sillä, alueita yhdistämällä, noudattaa, vaan pitää nähdä se, että maakunnallisilla kansanedustajilla on oma roolinsa oman alueensa edunvalvonassa. Mihinkä me voisimme muuten turvautua, jos emme oman maakuntamme kansanedustajiin, jotka tuovat maakunnan oman tahtotilan tänne eduskuntaan tiedoksi? Siksi täytyy sanoa, että se karvas kalkki, jota edellisellä kaudella edustaja Myllykoski joutui nielemään sen suhteen, että tähän järjestelyyn jouduttiin, on teidän toivonne varassa.

Tasausjärjestelmä olisi ollut se ratkaisu, juuri oikea ratkaisu demokratian osalta, toteuttaa demokratiaa koko maan osalta eikä niin, että demokratiaa lähdetään toteuttamaan siten, että se tapahtuu alueita yhdistämällä ja vieden niiltä alueiden ihmisiltä mahdollisuus vaikuttaa siihen, miten heidän äänensä kuuluu juuri siinä maakunnassa ja siltä alueelta, mistä kansanedustaja valitaan.

Toivon todella, että tätä asiaa käsitellään terveeltä pohjalta, uudelleen harkitusti ja niin, että demokratia tulee kärkeen. On ollut positiivista lukea ennen vaaleja perussuomalaisten ja keskustapuolueen kansanedustajien tahtotilaa siitä, että asiaa pitää uudelleen harkita.

15.13 Laura Huhtasaari ps: Arvoisa puhemies! Tämä esitys tulee hylätä.

Nykyisillä vaalipiireillä on hyvin vahva identiteetti. Itse edustan Satakuntaa. Satakunnan elinvoimaisuus tarvitsee oman, alueellisen edustuksen. Myös EU:n perusperiaate on lähidemokratian vaaliminen. Lähidemokratia on tärkeä arvo. Meidän ei tule vähentää vaalipiirien määrää.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2015 vp

15.13 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Pienten puolueiden edustajat moittivat täällä meitä maakunnista tulevia ja kehottavat katsomaan uudistusta kokonaisuuden näkökulmasta. Itse asiassa samaa voisin myöskin peräänkuuluttaa heiltä.

Esimerkiksi edustaja Kontula sanoi, että Suomessa pitäisi vaalipiirit jakaa väestösuhteessa tasaisesti — valitettavasti Suomessa väestö ei asu tasaisesti koko maassa, ja samankokoisten vaalipiirien saaminen on idealistinen mutta käytännössä ihmisten arjen pois sulkeva ajatus.

Se, että me nostamme omista maakunnistamme esimerkkejä ja kerromme, mitä uudistus tarkoittaisi omalla alueellamme, ei ole huonoa perustelua tai jotenkin vähäpätöisempää perustelua. Aivan samanlaisia perusteluja meillä on demokratiamme tueksi ja ajatuksissamme kuin on esimerkiksi pienten puolueiden edustajilla täällä ollut.

Esimerkiksi Satakunnan osalta on suunniteltu maakuntaa ja vaalipiiriä jaettavan jopa kahtia, jolloin esimerkiksi se, mitä Itä-Suomessa tapahtui näissä vaaleissa, voisi toteutua myös Satakunnan osalta. Itä-Suomestahan kantautui viestejä, että osa äänestäjistä oli siirtynyt vaalipiiriin myötä sellaiseen vaalipiiriin, jossa ei ollut enää niitä edustajia, joita he olisivat halunneet äänestää. Tällaista ei saa tapahtua. Alueen identiteettiä ei saa vaalipiiri-jaolla mennä rikkomaan, ja meillä on oikeus maakunnan edustajina myös nostaa ne kysymykset täällä esille, ja toivon, ettette väheksy niitäkin perusteluja tämän esityksen kokonaisuutta puntaroidessamme.

15.15 Ari Jalonen ps: Arvoisa puhemies! Äänikynnys on asia, mikä on ehdottomasti ongelma, ja se on todettava ääneen. Mutta nyt tämäkin esitys ohjaa ajatuksia siihen, että ainoa tapa madaltaa äänikynnystä on vaalipiirin suurentaminen. Suuri vaalipiiri tekee sen, että vaalityö on käytännössä hyvin aikaa vievää ja hyvin kallista. Sen vaalipiirin hajanaisuus tekee sen, että siellä on useita lehtiä kenties, joihin tarvitsee jokaiseen laittaa se mainos, ja tämä tulee vaikuttamaan siihen, että entistä enemmän suuret vaalipiirit suosivat julkikkaita ja niitä, joilla on suuri vaalibudjetti. En oikein usko, että se on demokratian syvin olemus ja edustaa sitten tulevaisuudessa koko kansan kirjoa.

Ongelmahan on ennemminkin siinä, että nämä äänikynnykset ovat epätasa-arvoisia, mistä päästään siihen johtopäätökseen, että yhtenä vaihtoehtona tasata järjestelmää olisi muuttaa vaalipiirien rajoja, ja tavallaan sitten myös voisi miettiä maakuntien rajoja niin, että ne ovat tasaväkisempiä, jolloin päästään tästä äänikynnysongelmasta, isoimmasta ongelmasta, yli ja tämä epätasa-arvoisuus tasaantuu. Silloinhan rajat ovat kaikille samat. Tavallaan ne ovat nyt jo, koska olemme vain yhdessä vaalipiirissä. (Puhemies koputtaa) Nyt tämä tämänkaltaisen suuruuden ihannointi ei ole oikea tapa, ja tämä tulee hylätä.

15.18 Jyrki Kasvi vihr: Arvoisa puhemies! Kun vaalipiirit aikoinaan luotiin, ne olivat samaa kokoluokkaa eri puolilla maata, eivät toki aivan identtisen kokoisia. Mutta sen jälkeen on paljon vettä virrannut Torniojoessa, osissa maata on väki vähennyt, kun on lähdetty töiden perässä Ruotsiin tai muutettu maalikyliin, osissa maata on väki puolestaan lisääntynyt, suorastaan kirjaimellisesti.

Edustan keskisuurta puoluetta, ja kyllä se on aina vaalien jälkeen vähän kirpaissut, kun on verrannut sitä paikkamäärää siihen puolueen valtakunnalliseen kannatukseen. Olen ollut myös perustamassa aivan pientä puoluetta ja lakkauttamassa sitä viisi vuotta myöhemmin, kun puolue putosi eduskunnasta, vaikka valtakunnallisen kannatuksen perusteella silloin olisi kuulunut kaksi paikkaa eduskunnassa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2015 vp

Suomen kaltaisessa vanhassa demokratiassa on itseisarvo, että uusien aatteiden, uusien puolueiden on mahdollista, jopa helppo nousta eduskuntaan kansalaisten arvioitavaksi, muuten politiikka aivan liian helposti taantuu vanhojen pelaajien nuutuneeksi peliksi tai vanhoiksi puolueiksi, niin kuin perussuomalaiset vuosien varrella ovat kampanjoissaan hyvin tuoneet esille. Ymmärrän toki, miksi suuret puolueet vuosien varrella ovat parhaansa mukaan pitäneet piilevän äänikynnyksen mahdollisimman korkealla.

Mutta, arvoisa puhemies, sanotaan täällä nyt tänään mitä sanotaan, Suomen nykyisessä vaalijärjestelmässä ei äänestäjien tahto, kansan tahto täysimääräisesti toteudu. Siksi tämä esitys perustuslain muuttamiseksi on paitsi perusteltu myös välttämätön nimenomaan demokratian toteutumiselle Suomessa.

15.20 Satu Hassi vihr: Arvoisa puhemies! Tämä on ikuisuusasia, mutta kysymys on demokratiasta, kun puhutaan vaalijärjestelmän korjaamisesta paremmin suhteelliseksi. Kuten edellä useampi kollega on todennut, tätä asiaa ei tulisi katsoa ”oma lehmä ojassa” -periaatteella eli oman läpimenon, oman puolueen tai oman vaalipiirin taktisesta näkökulmasta. Kyse ei ole pelkästään pienemmistä puolueista ja piilevästä äänikynnyksestä, vaan kyse on siitä, toteutuuko vaaleissa suhteellisuus vai ei ja ovatko kaikkien kansalaisten äänet samanarvoisia. On monta mahdollista tapaa ratkaista tämä epäkohta. Olennaista on, että se ratkaistaan eikä aina kerran toisensa jälkeen torpedoida juuri sitä ratkaisua, johon edellisen eduskunnan aikana hikisten neuvottelujen jälkeen on päädytty.

Nykyinen perustuslaki antaa aikaisempaa suuremman merkityksen sille, mikä on vaalien tuloksena suurin puolue. Mitä teemme silloin, kun eniten ääniä saanut puolue ei olekaan eduskunnassa suurin puolue? Tässäkin eduskunnassa toiseksi suurin puolue on äänimäärässä vasta kolmanneksi suurin puolue, mutta nykyinen perustuslaki antaa erityisen aseman nimenomaan suurimmalle puolueelle, mitä aikaisempien perustuslakien aikana ei ollut, kun hallituksen muodostamisessa presidentillä oli paljon suurempi rooli kuin tällä hetkellä. Veikkaan, että jos tätä vaalijärjestelmän suhteellisuutta ei saada korjattua ennen kuin olemme siinä tilanteessa — en tiedä, milloin — jolloin eniten ääniä saanut puolue ei olekaan eduskunnassa suurin puolue, silloin nousee aivan uudella tavalla tämä meidän vaalijärjestelmämme puutteellinen suhteellisuus.

Lipposen kakkoshallituksessa oltiin hyvin lähellä saada ratkaisumalli tähän asiaan, mutta silloin sen torppasi aivan viime metreillä kokoomuspuolue, ja jos oikein muistan, niin juuri kokoomuspuolue sitten (Puhemies koputtaa) sitä seuraavissa vaaleissa itse hiukan kärsi tästä meidän vaalijärjestelmästä. No, Vanhasen—Kiviniemen hallitus sorvasi toisenlaisen ratkaisun, jossa säilytettiin entiset (Puhemies koputtaa) vaalipiirit ja lisäksi olisi perustettu isommat vaalialueet...

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Pyytäisin edustajaa siirtymään puhujapöytäntöön jo. (Puhuja siirtyi puhujakorokkeelle)

Arvoisa puhemies! Jatkan nyt sitten tästä pöytäntöä. — Vanhasen—Kiviniemen hallitus sorvasi ratkaisun, jossa entiset vaalipiirit olisi säilytetty ja lisäksi olisi perustettu isommat vaalialueet, joiden sisällä suhteellisuus oli turvattu tasauspaikkajärjestelmällä. No, neljä vuotta sitten vaalien jälkeen tämän ratkaisun torpedoivat demarit silloisen puheenjohtajansa Heinäluoman johdolla, mikä ei kuitenkaan sitten estänyt vaalitappiota, jonka SDP kärsi tämän kevään vaaleissa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2015 vp

Aikaisemmin perussuomalaiset ovat vaatineet parempaa suhteellisuutta vaalijärjestelmään, mutta perussuomalaisilta tämä vaatimus on päässyt unohtumaan, kun he tällä hetkellä kuuluvat isoimpiin puolueisiin.

Tästä keskustelusta saa sen vaikutelman, että nykyiset hallituspuolueet tosiasiaassa ovat jo sopineet siitä, että viime hallituksen sorvaama ratkaisu meidän vaalijärjestelmämme suhteellisuuden parantamiseksi torpataan jälleen kerran. Pidän tätä hyvin valitettavana ja toivon, että jos näin tapahtuu, nykyiset hallituspuolueet ainakin sitten laativat toisenlaisen mallin, koska mikäli me jatkamme tätä rumbaa, että aina yksi malli sovitaan ja sitten seuraavassa eduskunnassa torpedoidaan se kulloinkin käsillä oleva ehdotus suhteellisuuden parantamiseksi, niin tämä asia tulee pysymään pöydällä. Toivon todella, että me pystymme uudistamaan meidän vaalijärjestelmämme sellaiseksi, että se toteuttaa suhteellisuutta sillä tavalla kuin meidän tämänhetkinen perustuslakimme edellyttää. — Kiitoksia.

15.24 Maarit Feldt-Ranta sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En voinut olla pyytämättä vastauspuheenvuoroa, kun edustaja Hassi käytti viisi kertaa lyhyessä puheenvuorossaan sanaa "torpedoida", "torpata" tai "torppasi" ja kävi läpi ja osoitteli sormellaan lähes kaikkia muita kuin edustamaansa puoluetta.

Minusta on ollut valtava arvo suomalaisessa yhteiskunnassa, että me olemme parlamentaarisesti sopineet esimerkiksi vaalijärjestelmästä, että riippumatta kulloisistakin valtasuhteista ollaan yhdessä voitu miettiä, mikä on sellainen järjestelmä, jonka koko kansakunta pystyy ymmärtämään, jossa vaalitulos on avoin, luotettava ja ratkeaa vaali-iltoina. Katsokaa, hyvät ihmiset, maailmalle, missä merkittävissäkin valtioissa tämä ei ole mikään itsensä selvä. Sen takia tärkeämpää kuin väitellä siitä, että "sulle—mulle", olisi minun mielestäni palata tälle vakaalle parlamentarismien periaatteelle myös vaalijärjestelmää uudistettaessa.

15.25 Satu Hassi vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä toivon todella hartaasti, että me pystymme sorvaamaan sellaisen ratkaisun, joka parantaa meidän vaalijärjestelmämme suhteellisuutta sellaiseksi kuin nykyinen perustuslakimme itse asiassa edellyttää, ja että voimme tehdä tämän kaikkien puolueiden kanssa hyvässä yhteistyössä.

15.26 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En ole vielä tänään päässyt SDP:n varapuheenjohtajana ääneen, mutta teen sen tänään, koska minusta ei ole kyllä kauhean kestävää ja kohteliasta toisiamme kohtaan, ettemme me kävisi sitä perustavaa laatua olevaa keskustelua siitä, pitäisikö vaalipiiriuudistuksia tehdä parlamentaarisesti vai jokaisen hallituskoalition omissa nimissä. Tänään minusta juuri tämä on tämän keskustelun keskeisin asia. En käy väittämään, etteikö meilläkin olisi ollut osuutta asiaan, koska olimme viime hallituksessa, mutta tämä pitkäaikainen parlamentaarinen periaate rikottiin jo paljon aikaisemmin, kun keskustan johdolla silloin jouduttiin vaalipiiriuudistusta viemään eteenpäin eikä kunnioitettu parlamentaarista lopputulosta. Siten ne katseet kääntyivät jo sinne puoluesihteerin Korhosen aikoihin.

Nyt on ihan turha keskustella siitä, kuka, mitä, milloin ja missä, vaan tulisi keskustella tästä koko asian ytimestä, hyväksymmekö sen, että parlamentaarisesti voidaan joka kerta itse puuhaila vaalipiiriuudistusta, kaikki me yhdessä, vai onko tärkeämpää se, että jokainen hallituskoalitio voi itseksensä näin suuria päätöksiä tehdä? Minä kyllä kallistun sen ensimmäisen kannalle. Minusta on tärkeätä pitää parlamentarismista kiinni.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2015 vp

15.27 Antti Kurvinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta täällä on puhuttu paljon rationaalisuudesta, täällä on puhuttu demokratiasta, mikä olisi demokraattisin malli unohtaen kaikkien puolue ryhmät. Minusta demokraattisin malli on edustaja Rossin täällä jo aiemmin esittämä malli: maakunnan kokoiset vaalipiirit, siihen kytketään valtion aluehallinto. Sitten on selkeällä alueella niin eduskuntavaalit kuin maakuntavaalitkin.

Minusta tämä keskustelu ei mene eteenpäin ja suomalainen kansanvalta, ihmisten äänestysaktiivisuus, ei mene eteenpäin, jos täällä syytellään — syyttemme vihreitä, syyttemme sosialidemokraatteja, syyttemme keskustan entisiä toimihenkilöitä. Hylätään tämä perustuslain muutosesitys ja mietitään yhdessä, mikä on paras tapa saada suomalainen politiikka avoimeksi ja kiinnostavaksi.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vielä vastauspuheenvuoro, edustaja Mikkonen, ja sen jälkeen siirrytään taas listaan.

15.28 Krista Mikkonen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On varmaan yhä yhä uudeksi, kuka nämä uudistukset on torpanut, mutta sitä minä ihmettelen, kun näitä parlamentaarisia työryhmiä on istunut aika monta näitten viime vuosien aikana ja silti tämä uudistus ei ole mennyt eteenpäin. Aina on käynyt niin, että kun yksi hallitus on jonkun esityksen tehnyt, niin sitten seuraava hallitus on sen torpanut näissä tapauksissa, missä vaaditaan, että kaksi peräkkäistä eduskuntaa sen hyväksyy. Jo on kumma, että kun tätä parlamentaarista on yritetty yhdessä ratkoa, niin sitten kuitenkin niitä ratkaisuja ei ole saatu.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Kerta kiellon päälle. Vastauspuheenvuoro, edustaja Feldt-Ranta.

15.29 Maarit Feldt-Ranta sd (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Koska olin jäsenenä siinä viimeisessä parlamentaarissa komiteassa, joka tässä maassa on istunut vaaliuudistuksen tiimoilta vuonna 2008, niin on pakko huomauttaa edustajakollega Mikkoselle täällä, että seuraava hallitus ei suinkaan torpanut sen parlamentaarisen komitean ehdotusta, vaan seuraava eduskunta hyvin perusteellisen käsittelyn jälkeen, joka tapahtui paitsi perustuslakivaliokunnassa myös tässä istuntosalissa, tuli järkiinsä ja totesi, että siinä silloisessa ratkaisussa yksipuolisesti tätä parlamentaarista perinnettä kunnioittamatta aika kapeasta poliittisesta kulmasta tuotiin tänne esitys. Mutta kun koko eduskunta ja perustuslakivaliokunta läpivalaisi sen komiteanmietinnön, niin eduskunta ymmärsi, että se ei ole Suomen tie. Sen takia tässä kannattaisi tehdä tämmöistä laajaa yhteistyötä, ja toivon, niin kuin edellä jo sanoin, että palataan parlamentaarisen valmistelun tielle. Se on ainoa kestävä tie.

15.30 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Itsekin tässä viimeisimmässä parlamentaarissa työryhmässä mukana olleena täytyy nyt muistuttaa, että sen ryhmän lopputulos ei kyllä ollut yksimielinen. Sen takia oli vähintäänkin odotettavissa, että kun sitten poliittiset voimasuhteet vaaleissa muuttuvat, niin siitä seuraa joitain käytännön ongelmia tämän uudistuksen läpiviemisen kannalta.

Vastaan edustaja Saloselle, jos hän jossakin kuulolla sattuu vielä olemaan. En suinkaan vähättele satakuntalaisten huolta siitä, että Satakunnan ääni kuuluu kansallisessa politiikassa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2015 vp

kassa edelleenkin. Totesin vain, että se ei ole nyt tässä käsillä olevan asian murhe. Se on eri asia, jota käsitellään eri päätöksissä eri kohdassa, se ei ikään kuin kuulu tähän. Mitä minä puhuin piirien samankokoisuudesta, puhuin niistä yleistä periaatteista ja ihanteista, joiden varassa meidän pitäisi asettaa niitä tavoitteita, mitä kohti me pyrimme silloin, kun me jonnäköisiä uudistuksia teemme.

15.31 Johanna Ojala-Niemelä sd: Arvoisa herra puhemies! On selvää, että tätä vaalipiiriasiaa ja -järjestelmää ja sen uudistamista tulee tarkastella jokaisesta Suomen eri kolkasta. Mutta on tunnustettava myös se, että meillä on erityisalueita, ja Lappi on yksi sellainen. Pyysin vastauspuheenvuoron silloin, kun Essayah vähättelevästi sanoi, että täällä ei keskustella ajetuista ajokilometreistä. Näin ei kuitenkaan ole, vaan on selvää, että Lapin yhdistymistä ei voi ajatella länteen, pohjoiseen eikä itään, koska tulee Ruotsi, Norja ja Venäjä vastaan. Ainoa yhdistymissuunta on etelä, ja Oulun piirin kanssa yhdistyessä tämä alue muodostaisi 51 prosenttia koko maan pinta-alasta. Kyllä tuossa kohtaa tulevat jo jokaisen ehdokkaan taloudelliset ja henkiset voimavarat ja resurssit mukaan, ja silloin on kysymys myös paljon muusta kuin niistä ajetuista kilometreistä. Minusta perussuomalaiset osoittivat Lapissa vuoden 2011 vaaleissa, että tämä piilevä äänikynnys ei ollut este silloin, kun kannatusta oli riittävästi, ja he saivat yhden edustajan läpi.

15.32 Jari Myllykoski vas: Erityisen arvoisa herra puhemies! On pakko yhtyä tässä jo moneen kertaan tullessiin puheenvuoroihin, niin Kurvisen, Hassin, Jalosen, Kiurun, Feldt-Rannan kuin Ojala-Niemelän; kaikki me olemme liikuttavan yksimielisiä siinä, kun me olemme tässä keskustelussa painottaneet demokratian toteutumista. Alueellisuus kuuluu siihen yhtenä osapuolena. Satakuntalaisena olen totta kai sitä mieltä, että myös satakuntalaisilla äänestäjillä pitää olla mahdollisuus vaikuttaa valtakunnan politiikkaan omien edustajiensa kautta, mutta kaikkein tärkeintä on se, että jatkovalmistelu tässä salissa toivottavasti lähtee ripeästi liikkeelle ja tämä voitaisiin nyt viedä niin sanotusti päätökseen tämän vaalikauden aikana, niin että se ei jää enää seuraavalle hallitukselle pompoteltavaksi ja seuraaviin hallitusneuvotteluihin pohdittavaksi. Nyt kun yhdessä tuumin olemme näin liikuttavan yksimielisiä siitä, että tämä asia pitää saada maaliin, tehdään se työ ja viedään tämä asia maaliin ja toivotaan sitä parlamentaarista valmistelua ja sen pohjalta (Puhemies koputtaa) tehtävää päätöstä tässä eduskunnassa.

15.34 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Minusta demokratian kannalta on ollut kyllä irvikuvallista, että me käytämme sanaa "demokratia" tilanteessa, jossa me puolustamme uudistusta, joka vietäisiin liian kapealla näköpohjalla läpi. Se tuntuu aika erikoiselta, että olisi halua tukea sellaista vaalipiirin uudistamistapaa, joka ei olisi luonteeltaan parlamentaarinen, ja pitää sitä aivan oikeutetusti demokraattisena toimintatapana. Minusta tämä on tämän kritiikin isoin helmi tänään täällä keskustelussa.

Itse kuulun kyllä siihen porukkaan — huolimatta siitä, että nyt viime vuosien aikana olemme joutuneet tyytymään siihen, että vaalipiiri uudistuksia on pyritty tuomaan eduskunnan käsittelyyn ei-parlamentariselta pohjalta, ja olen siinä itsekkin joutunut olemaan kompromissiin osallisena — jonka mukaan se keskeinen ydin on se, aikooko eduskunta tukea tämän tyyppistä kehitystä, kun tätä kyseessä olevaa esitystä tuetaan täällä eduskunnassa, tai jätetään tukematta. Ja siltä pohjalta minusta on tärkeää palauttaa keskusteluun se, olisiko sittenkin syytä lähteä hakemaan sellaista kokonaisvaltaisempaa vaalipiiri uudistus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2015 vp

ta, joka luottaa tähän pitempään parlamentaariseen perinteeseen. Silloin kun me puhumme kansanvaltaisesta vaalijärjestelmästä, niin sen isoin hedelmä on tietenkin se, että niiden muutosten, jotka tehdään, pitäisi olla hyvin laajalla, pitkäjänteisellä konsensuksella valmisteltuja. Tästä perinteestä me olemme luopuneet, ja minusta on tärkeää käydä keskustelua täällä siitä, pitäisikö palata takaisin tähän parlamentaariseen perinteeseen.

Sitten, arvoisa puhemies, aivan toinen kysymys on se, että osa porukasta haluaa suhteellisuutta alueellisen edustavuuden vähentämisellä. Ja minusta on tärkeää, että erityisesti pienten alueiden vaalipiirien edustajat saavat hekin täällä eduskunnassa äänensä kuuluviin siinä. Ei meillä Satakunnassa ole sellaista konsensusta, että me olisimme valmiina maakunnan edustajina olemaan sitä mieltä, että alueellinen edustavuus ei ole ollenkaan tärkeää. Ja siksi, puhemies, totean, (Puhemies koputtaa) että en ole valmis itse kannattamaan tämmäntyyppistä vaalipiiriuudistusta, joka johtaa siihen, että Satakunnassa alueellinen edustavuus vaarantuu, ja siltä osin en tule olemaan tämän esityksen kannattaja.

15.36 Kimmo Kivelä ps: Arvoisa puhemies! Aivan oikein, edustaja Kiuru, kyllä tässä on peräänkuulutettava parlamentarismen suuntaan ja yhtä lailla perustuslain suuntaan. Perustuslaille on ominaista se, että sitä muutetaan harkiten ja verkkaisaan tahtiin. Perustuslain ei tule olla alisteinen poliittisille konjunktoureille.

Ei voi olla oikein, että vaihteluväli yhtä edustajanpaikkaa kohden on Uudenmaan vaalipiirin noin 2,5:stä, alle 3 prosentista, jonnekin 12—13 prosenttiin. Tämä johtaa siihen, että äänet ovat eriarvoisia. Monessa pienessä vaalipiirissä äänestäjä on joutunut taktikoimaan äänensä kanssa: kun on ollut vallalla käsitys, että hänen ykkössuosikkipuolueellaan ei ole edellytyksiä saada kansanedustajaa läpi, äänestetäänkin kakkossuosikkia, joka ei olekaan aivan äänestäjän mieleen.

On kuitenkin yhtä lailla myös mahdollistettava erilaisten ja uusien poliittisten aatesuuntauksien esiinmarssi. Perussuomalaiset on häkellyttävä esimerkki siitä, miten todellakin pienestä siemenestä on kasvanut merkittävä poliittinen voimatekijä, mutta tämä on ollut pitkä tie, ja tässäkin alku on ollut hyvin vaikea. Jos vaalijärjestelmässä suhteellisuus olisi toteutunut aiemmin, (Puhemies koputtaa) niin jytykin olisi toteutunut aiemmin.

15.38 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Kysymyshän on siitä, että suhteellisuus on aina alueellisesta edustavuudesta pois ja päinvastoin, tai ainakin useimmissa tapauksissa, eikä ole mitenkään selvää, kumpi näistä olisi arvokkaampi, ja sen takia täytyy tasapainoil-la niiden välissä. Henkilökohtaisesti minä toivoisin, jos olisin pirkanmaalainen äänestäjä, että mieluummin minua edustaisi kymenlaaksolainen vasemmistoliittolainen kuin pirkanmaalainen kokoomuslainen, eli asetan sen suhteellisen etusijalle. Enkä tiedä, itse asiassa siitä ei minun käsittääkseni ole tutkimustakaan, mitenkä ihmiset keskimäärin ajattelevat, kumpi näistä kahdesta edustavuudesta on heille tärkein. Ylipäätään minusta on kuitenkin aivan kummallinen argumentti puhua alueellisen edustavuuden puolesta niin, että ei sillä suhteellisella niin väliä, koska perussuomalaisetkin saivat edustajia sitten, kun he olivat riittävän isoja. Ongelmahan ei ole se, että saa edustajia sitten, kun on iso, vaan että saisi silloin, kun on pieni.

Meidän järjestelmässämme moniäänisyyssnäkökulmien kirjo toteutuu monipuoluejärjestelmän kautta, ja on hirvittävä tappio tässä järjestelmässä, jos osa puolueista on selvästi aliedustettuna tai ei ole lainkaan edustettuna kansanedustuslaitoksessa. Merkittävä osa uusista ajatuksista tulee tähän saliin pienempien ryhmien kautta, koska niillä on mahdolli-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 21/2015 vp

suus käsitellä niitä asioita silloin, kun ne eivät vielä ole valtavirtaa, kun ne eivät ole vielä suurten kansanjoukkojen asioita. Mikäli nämä äänet jätetään kuulematta tai suljetaan pois erilaisilla vaaliratkaisuilla, niin silloin tässä salissa syntyy vähemmän viisaita päätöksiä.

15.40 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Alueellisuus on tänään keskustelussa korostunut todella hyvin, kiitoksia siitä. Ja kiitoksia myös siitä, että on hyvin paljon kannatettu sitä, että nykyinen perustuslain muoto pysyisi entisellään. Ovatko kaikki puolueet sitten esillä alueilta, vaikka sieltä ei olisi kansanedustajiakaan? Kyllä ne voivat olla, sillä ainakin meillä Lapissa me teemme paljon töitä yli puoluerajojen. Täällä eduskunnassa me kaikki Lapin kansanedustajat kokoonnumme säännöllisesti, keskustelemme, mikä on Lapille olennainen ja tärkeä asia sillä hetkellä. Samalla tiedän, että myös monen muunkin alueen kansanedustajat kokoontuvat keskenään ja keskustelevat näistä asioista.

Omalta osaltani olen myöskin kokenut sen, että kyse on eduskuntavaaleissa yllättävän paljon myöskin henkilövaalista. Ainakin minua sanoi äänestäneensä moni vasemmistoliittolainen, kokoomuslainen, melkein kaikista puolueista monet ovat äänestäneet minua, koska he ovat toivoneet Lapista heille mieluisan edunvalvojan, joka puhuu Lapin asioista yli puoluerajojen ja pitää niitä kaikkein tärkeimpinä asioina.

Miten sitten pystyvät nämä todella pienten puolueitten edustajat esiintymään ja tuomaan oman äänensä kuuluviin? Ainakin meillä Lapissa on hyviä esimerkkejä siitä, miten eri puolueitten, muun muassa vihreitten, edustajat ovat mukana kunnanvaltuustoissa, ovat kuntayhtymissä, Lapin liiton hallituksessa ja valtuustossa ja kaikissa näissä toiminnoissa hyvin aktiivisesti, saavat äänensä kuuluviin sitä kautta. Sitä kautta myös me kansanedustajat saamme heidän äänensä tänne tuotua ja olemme varmasti tuoneet näitten pientenkin puolueitten edustajien ääniä ja heidän esityksiään tänne suureen saliin keskusteluun.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan.